OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 29 czerwca 2006 r. [1]

1. W niniejszej sprawie, wytoczonej przez Komisję przeciwko Królestwu Hiszpanii na podstawie art. 226 WE, Komisja domaga się stwierdzenia przez Trybunał, że Królestwo Hiszpanii niewłaściwie zastosowało art. 1 i 5 dyrektywy Rady 92/100/EWG z dnia 19 listopada 1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (zwanej dalej „dyrektywą") [2].

Dyrektywa

2. Dyrektywa ma na celu wyeliminowanie istniejących między państwami członkowskimi różnic w przepisach prawnych dotyczących ochrony prawnej utworów chronionych prawem autorskim oraz przedmiotów ochrony praw pokrewnych [3] w zakresie najmu i użyczenia [4]. W szczególności wymaga ona, aby państwa członkowskie ustanowiły na rzecz określonej grupy uprawnionych prawa oddawania w najem i użyczenie.

3. Motyw siódmy dyrektywy stanowi:

„[W] celu umożliwienia wykonywania działalności twórcom i wykonawcom konieczne są dla nich stosowne dochody stanowiące podstawę dla dalszej pracy twórczej i artystycznej, a inwestycje konieczne w szczególności w przypadku producentów fonogramów i filmów są szczególnie wysokie i ryzykowne; możliwość zapewnienia tego rodzaju dochodów oraz zwrócenia się tego typu inwestycji może być efektywnie zagwarantowana jedynie poprzez stosowną ochronę prawną każdego zainteresowanego właściciela praw".

1 — Język oryginału: angielski.

2 — Dz.U. L 346, str. 61.

3 — W kontekście prawa europejskiego prawo autorskie („droit d'auteur", „copyright") obejmuje wyłączne prawa przyznane twórcom, kompozytorom, artystom itp., podczas gdy prawa pokrewne („droits voisins", „related rights") obejmują analogiczne prawa przyznane wykonawcom (muzykom, aktorom itp.) oraz przedsiębiorcom (wydawcom, producentom filmowym itp.). Jednak ze względu na zwięzłość będę odnosić się po prostu do „praw autorskich" zamiast niewygodnego terminu „chronione prawem autorskim utwory oraz przedmioty pokrewnych praw" pochodzącego z dyrektywy, zwłaszcza że rozróżnienie pomiędzy tymi określeniami nie ma znaczenia w niniejszej sprawie.

4 — Motyw pierwszy preambuły.

4. Zgodnie z art. 1 ust. 1 państwa członkowskie ustanawiają prawo zezwalające lub zakazujące najmu i użyczenia oryginałów i egzemplarzy powielonych utworów chronionych prawem autorskim „określonych w art. 2".

5. Artykuł 1 ust. 2 definiuje „najem" jako „ograniczone czasowo przekazanie do korzystania w celach bezpośrednio lub pośrednio gospodarczych lub handlowych". Artykuł 1 ust. 3 definiuje „użyczenie" jako „ograniczone czasowo przekazanie do korzystania niesłużącego celom bezpośrednio lub pośrednio gospodarczym lub handlowym oraz przekazywanie dokonywane przez instytucje dostępne dla publiczności".

6. Artykuł 2 ust. 1 stanowi:

„Wyłączne prawo zezwalania lub zakazywania najmu i użyczenia przysługuje:

— twórcy w odniesieniu do oryginału i egzemplarzy powielonych jego utworu,

— wykonawcy w odniesieniu do zapisu jego wykonania,

— producentowi fonogramu w odniesieniu do jego fonogramu, i

— producentowi pierwszego zapisu filmu w odniesieniu do oryginału i egzemplarzy powielonych jego filmu. Do celów niniejszej dyrektywy „film" oznacza udźwiękowione lub nieudźwiękowione utwory filmowe, dzieła audiowizualne oraz ruchome obrazy".

7. Artykuł 5 w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie, stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą ustanowić odstępstwa od wyłącznego prawa przewidzianego w art. 1 w zakresie publicznego użyczenia, o ile przynajmniej twórcy otrzymają wynagrodzenie za takie użyczenie. Państwa członkowskie mają swobodę przy ustalaniu wynagrodzenia, biorąc pod uwagę swoje cele promocji kultury.

[...]

3. Państwa członkowskie mogą wyłączyć określone kategorie przedsiębiorstw [instytucji] z płatności wynagrodzenia określonej w [ust. 1]".

8. Zgodnie z art. 15 ust. 1 państwa członkowskie zobowiązane były wprowadzić dyrektywę w życie najpóźniej do dnia 1 lipca 1994 r.

Właściwe przepisy krajowe

9. Hiszpańskimi przepisami, których dotyczy niniejsze postępowanie, są przepisy zawarte w Texto refundido de la Ley de Propriedad Intelectual (skonsolidowany tekst ustawy o własności intelektualnej), zwany dalej „LPI".

10. Artykuł 17 LPI przyznaje twórcy wyłączne prawo do korzystania z utworu, w tym również do jego rozpowszechniania.

11. Artykuł 19 ust. 1 stanowi, że „rozpowszechnianie" obejmuje także użyczenie.

12. Artykuł 19 ust. 3 stanowi:

„»Najem« oznacza przekazanie oryginału lub kopii utworu do ograniczonego czasowo korzystania w celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej.

Nie jest najmem przekazanie utworu w celach wystawowych, celem udostępnienia go publiczności za pomocą fonogramów lub nagrań audiowizualnych, w tym również w postaci fragmentów, jak również udostępnienie go do wglądu na miejscu".

13. Akapit pierwszy i trzeci art. 19 ust. 4 stanowią:

„»Użyczenie« oznacza przekazanie oryginału lub kopii utworu do ograniczonego czasowo korzystania, niemające na celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej, z zastrzeżeniem, że dokonywane jest przez instytucje dostępne dla publiczności.

[...]

Nie stanowią użyczenia czynności wymienione w akapicie drugim ust. 3 powyżej oraz czynności dokonywane między instytucjami dostępnymi dla publiczności".

14. Artykuł 37 ust. 2 LPI przewiduje następujący wyjątek od wyłącznego prawa użyczenia przysługującego twórcy na podstawie art. 17 i 19:

„[...] [M]uzea, archiwa, biblioteki, ośrodki dokumentacji, fonoteki i filmoteki, które są publiczne lub zależne od instytucji pożytku publicznego o charakterze kulturalnym, naukowym lub edukacyjnym niemających celu zarobkowego lub od ośrodków nauczania należących do hiszpańskiego systemu edukacji, nie mają obowiązku uzyskiwania zgody uprawnionych ani uiszczania im wynagrodzenia z tytułu dokonywanego przez nie użyczenia".

Ocena

15. Komisja twierdzi, że art. 5 ust. 3 dyrektywy zezwala państwom członkowskim na zwolnienie z określonego w art. 5 ust. 1 obowiązku zapłaty wynagrodzenia z tytułu odstępstwa od zasady wyłącznego prawa użyczania ustanowionej w art. 1 tylko „określonych kategorii" instytucji. Jednak art. 37 ust. 2 LPI wyłącza w zasadzie we wszystkich przypadkach użyczenia zarówno obowiązek uzyskania zgody twórcy, jak i obowiązek uiszczenia wynagrodzenia. W wyniku tego wyłączenia obowiązek zapłaty wynagrodzenia twórcy z tytułu użyczenia jego utworu, na które nie uzyskano jego zgody, aktualizowałby się tylko w przypadkach, gdy dokonująca użyczenia instytucja jest (1) podmiotem prywatnym o celu zarobkowym lub (2) podmiotem prywatnym niemającym celu zarobkowego, który jednak nie jest instytucją pożytku publicznego o charakterze kulturalnym, naukowym lub edukacyjnym. Jednak te dwie kategorie są na tyle wąskie, że można zasadnie wątpić, czy mają one jakiekolwiek praktyczne znaczenie. W odniesieniu do pierwszej kategorii mało prawdopodobne wydaje się, aby przedsiębiorstwo zarobkowe oferowało bezpłatne użyczanie utworów. Ze względu na to, że użyczenie „w celach bezpośrednio lub pośrednio gospodarczych lub handlowych" objęte jest definicją „najmu", nie zaś „użyczenia" w rozumieniu dyrektywy, nie dotyczy go art. 5 ust. 1 dyrektywy. W odniesieniu do drugiej z wymienionych kategorii mało prawdopodobne wydaje się, aby muzeum, archiwum, biblioteka, ośrodek dokumentacji, fonoteka czy filmoteka, oddające utwory w użyczenie publiczne i niemające celu zarobkowego, nie były podmiotami pożytku publicznego o charakterze kulturalnym, naukowym lub edukacyjnym.

16. Komisja podsumowuje, że chociaż art. 5 ust. 3 dyrektywy pozostawia państwom

członkowskim duży margines swobody w określaniu kategorii podmiotów zwolnionych z obowiązku zapłaty wynagrodzenia, to jednak nie uprawnia ich to do objęcia tym zwolnieniem wszystkich lub prawie wszystkich podmiotów. „Wyłączenie" tego obowiązku w stosunku do wszystkich lub prawie wszystkich podmiotów, które byłyby objęte obowiązkiem zapłaty wynagrodzenia zgodnie z art. 5 ust. 1, staje się zasadą. Co więcej, takie zwolnienie nie mogłoby być uznane za odnoszące się wyłącznie do „określonych kategorii przedsiębiorstw" [5]. Artykuł 5 ust. 3 dyrektywy podlega ścisłej wykładni z uwagi na to, że stanowi on wyjątek. Gdyby państwa członkowskie mogły wyłączyć ten obowiązek w stosunku do wszystkich lub prawie wszystkich instytucji, które w przeciwnym razie byłyby zobowiązane do zapłaty wynagrodzenia, art. 5 ust. 1 byłby pozbawiony sensu.

17. Moim zdaniem skarga Komisji jest uzasadniona. Uważam, że wynika ona wprost ze struktury i celów dyrektywy oraz ze sformułowania w art. 5 ust. 3, zgodnie z którym państwa członkowskie nie mogą wyłączyć obowiązku zapłaty wynagrodzenia w stosunku do praktycznie wszystkich kategorii instytucji, które byłyby objęte art. 5 ust. 1.

18. Jak słusznie zauważa Komisja, jednym z podstawowych celów dyrektywy jest zapewnienie twórcom stosownych dochodów stanowiących podstawę do dalszej pracy twórczej [6]. Zgodnie z tym celem art. 5 ust. 1 wymaga, aby twórcy otrzymali wynagrodzenie za użyczenie ich utworów w przypadkach, gdy państwo członkowskie ustanowiło odstępstwa od ich wyłącznego prawa zezwalającego lub zakazującego użyczania. Dlatego chociaż art. 5 ust. 1 określony jest jako odstępstwo od wyłącznego prawa publicznego użyczenia, przepis ten stanowi odbicie podstawowej zasady przyświecającej całej dyrektywie, a mianowicie aby twórcy otrzymywali wynagrodzenie, zgodnie z art. 1 i 2 dyrektywy.

19. Artykuł 5 ust. 3 stanowi rzeczywiste odstępstwo od zasady wynagradzania artystów, ponieważ zezwala państwom członkowskim na wyłączenie „określonych kategorii przedsiębiorstw [instytucji]" z płatności wynagrodzenia. Jako taki podlega on ścisłej wykładni. Wykładnia językowa art. 5 ust. 3 wskazuje, że tylko ograniczona liczba kategorii instytucji [7], które byłyby zobowiązane do zapłaty wynagrodzenia zgodnie z art. 5

5 — Komisja powołuje się na wyrok z dnia 16 października 2003 r. w sprawie C-433/02 Komisja przeciwko Belgii, Rec. str. I-12191, pkt 20.

6 — Zobacz motyw siódmy preambuły, przywołany w pkt 3 powyżej.

7 — Wydaje się, że art. 5 ust. 3 został zamieszczony ze względu na zapotrzebowanie dwóch państw członkowskich, którym zależało na możliwości wyłączenia obowiązku uiszczania opłat z tytułu prawa publicznego użyczenia w stosunku do bibliotek w instytucjach o charakterze edukacyjnym oraz bibliotek publicznych: zobacz J. Reinbothe, S. von Lewinski, „The EC Directive on Rental and Lending Rights and on Piracy" (1993), str. 82.

ust. 1, może być z tego obowiązku zwolniona. Wykładnia taka wynika nie tylko z angielskiej wersji językowej, ale także co najmniej z wersji duńskiej, niderlandzkiej, francuskiej, niemieckiej, greckiej, włoskiej, portugalskiej i hiszpańskiej, a więc z pozostałych języków, w których dyrektywa została przyjęta [8].

20. Prawdą jest, że stanowisko to nie jest całkowicie jednoznaczne, ponieważ sformułowanie „określone" może oznaczać zarówno „niektóre, lecz nie wszystkie", jak i „ściśle określone". Z przepisu prawnego, na podstawie którego państwa członkowskie są uprawnione do wprowadzenia specjalnych środków w celu „zapobiegania »określonym« rodzajom oszustw podatkowych lub omijaniu opodatkowania", nie wynika, że państwa członkowskie nie mogą zapobiegać wszystkim rodzajom uchylania się od obowiązków podatkowych [9].

21. Trybunał jednak wyjaśnił już, że stosuje ścisłą wykładnię art. 5 ust. 3, stwierdzając, że „jeśli sytuacja w danym państwie członkowskim nie pozwala na określenie kryteriów umożliwiających właściwe rozróżnienie poszczególnych kategorii instytucji, należy zobowiązać wszystkie zainteresowane instytucje do zapłaty wynagrodzenia" [10].

22. Podzielam zdanie Komisji, że wyłączenie, które dotyczy wszystkich lub prawie wszystkich podmiotów objętych obowiązkiem zapłaty wynagrodzenia, nie stanowi wyłączenia, lecz zniesienie obowiązku zapłaty. W niniejszej sprawie Królestwo Hiszpanii nie stara się zaprzeczyć, że zakres wprowadzonego przez nie wyłączenia pokrywa się w zasadzie z kategoriami instytucji, które byłyby zobowiązane do zapłaty wynagrodzenia [11]. Przedstawia natomiast argumenty, które mają uzasadnić wprowadzenie przepisu o takiej treści.

23. Królestwo Hiszpanii twierdzi po pierwsze, że Komisja nie wykazała, by zwolnienie wynikające z art. 37 ust. 2 LPI prowadziło do zakłócenia konkurencji na rynku wewnętrznym. Komisja stwierdziła nawet w sprawozdaniu z 2002 r. w sprawie prawa użyczenia

8 — Odpowiednio „certain categories", „bepaalde categorieën", „visse kategorier", „certaines catégories", „bestimmte Kategorien", „ορισμένες κατηγορίες", „alcune categorie", „determinadas categorias" i „determinadas categorias".

9 — Zobacz pkt 17 opinii rzecznika generalnego Jacobsa z dnia 13 lipca 1995 r. w sprawie C-144/94 Italittica, Rec. str. I-3653.

10 — Wyrok w sprawie Komisja przeciwko Belgii przywołany w przypisie 5, pkt 20.

11 — Królestwo Hiszpanii twierdzi wprawdzie w odpowiedzi na skargę (nie przytaczając żadnych dowodów), że spółki prywatne często tworzą publicznie dostępne biblioteki i że nic nie stoi na przeszkodzie wypłacaniu przez podmioty, do których biblioteki te należą, wynagrodzenia na rzecz twórców. Dalej jednakże stwierdza, że w Hiszpanii sektor prywatny nie przyczynił się w dużym stopniu do tworzenia instytucji pożytku publicznego dostępnych publicznie, zatem władze publiczne musiały zapełnić tę lukę.

publicznego [12], że nie ma jasnych przesłanek, a przynajmniej nie było ich w chwili sporządzenia sprawozdania, aby stwierdzić, że stosunkowo niski stopień ujednolicenia prawa użyczenia publicznego przez dyrektywę miał wyraźnie negatywny wpływ na interesy gospodarcze uprawnionych czy też na właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Komisja nie wykazała również, aby zakres wyłączenia wynikającego z LPI powodował, że w Hiszpanii dochody twórców są niewystarczające, aby mogły stanowić podstawę dla dalszej pracy twórczej.

24. Podzielam zdanie Komisji, że aby wykazać zarzucane naruszenie przepisów wspólnotowych, nie musi ona udowodnić, że zwolnienie przewidziane w art. 37 ust. 2 LPI pozbawia twórców odpowiedniego wynagrodzenia lub prowadzi do zakłócenia konkurencji na rynku wewnętrznym. Postępowania w sprawie naruszenia przepisów wspólnotowych oparte są na obiektywnym stwierdzeniu, że państwo członkowskie uchybiło swoim zobowiązaniom [13]. Nie wymagają przeprowadzenia dowodu na okoliczność zaistnienia rzeczywistej szkody. Obowiązek zapłaty wynagrodzenia istnieje zawsze, niezależnie od tego, czy w danym przypadku jest ono niezbędne do zapewnienia twórcom „stosownego wynagrodzenia", i niezależnie od wpływu, jaki może wywrzeć na konkurencję brak takiego wynagrodzenia w danym przypadku [14]. Podobnie odstępstwo uregulowane w art. 5 ust. 3 wymaga, aby zawsze zwolnienie z obowiązku zapłaty wynagrodzenia było ograniczone do „określonych przedsiębiorstw [instytucji]", niezależnie od tego, czy w danym przypadku ograniczenie to jest niezbędne do zapewnienia twórcom „stosownego wynagrodzenia", i niezależnie od wpływu, jaki może wywrzeć na konkurencję brak takiego wynagrodzenia, które w innym przypadku byłoby wypłacane przez te instytucje.

25. Ponadto Królestwo Hiszpanii wydaje się zakładać, że wymóg zapłaty wynagrodzenia może zostać w jakiś sposób pominięty, jeśli można wykazać, że twórcy uzyskali już odpowiednie dochody, a więc brak wynagrodzenia nie będzie stanowił przeszkody w ich dalszej pracy twórczej. Argument ten jest jednak oparty na błędnym pojmowaniu charakteru i celów prawa publicznego użyczenia. Chociaż rzeczywiście twórcy otrzymają dochód z tytułu zwielokrotniania i rozpowszechniania, to jednak dochód ten nie będzie obejmował tych książek, które zostaną wypożyczone zamiast zostać sprzedane [15]. Jest oczywiście prawdą, że nie każdy, kto wypożycza książki z biblioteki publicznej (lub korzysta z nich na miejscu), kupiłby te same książki, gdyby taka biblioteka nie

12 — Sprawozdanie dla Rady Unii Europejskiej, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Społeczno-Ekonomicznego w sprawie prawa publicznego użyczenia w Unii Europejskiej z dnia 12 września 2002 r. [tłumaczenie nieoficjalne], COM(2002) 502 wersja ostateczna, pkt 5.1.

13 — Zobacz np. wyrok z dnia 14 listopada 2002 r. w sprawie C-140/00 Komisja przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, Rec. str. I-10379, pkt 34 i przywołane tam orzecznictwo.

14 — Zobacz pkt 46 i 47 mojej opinii z dnia 4 kwietnia 2006 r. w sprawach C-53/05 i C-61/05 Komisja przeciwko Portugalii, w toku, w celu wyjaśnienia możliwego wpływu braku uregulowania prawa publicznego użyczenia na rynek wewnętrzny.

15 — Odwołuję się do przykładu książek, choć oczywiście prawo użyczenia publicznego może odnosić się również do fonogramów i wideogramów, które stanowią zapisy wykonania lub kopie filmu albo innych utworów audiowizualnych (choć wideogramy są jednak częściej przedmiotem najmu niż użyczenia).

istniała. Jest jednak taka ogólna tendencja [16]. W każdym razie dyrektywa stanowi jasną decyzję polityczną, aby przyznać zarówno wyłączne prawo w zakresie użyczenia, jak i prawo do wynagrodzenia w przypadku, gdy dane państwo członkowskie zdecydowało się na odstępstwo od pierwszego z tych praw.

26. Po drugie Królestwo Hiszpanii twierdzi, że Komisja niewłaściwie rozumie zakres wyłączenia w art. 37 ust. 2 LPI, które nie zależy od tego, czy użyczenie ma charakter zarobkowy, czy też nie, ale od tego, czy użyczająca instytucja *należy do* podmiotu pożytku publicznego o charakterze kulturalnym, naukowym lub edukacyjnym, niemającego celu zarobkowego. Królestwo Hiszpanii zapewnia, że możliwe jest, aby pewne instytucje oddające utwory w użyczenie publiczne nie były zwolnione z obowiązku zapłaty wynagrodzenia, oraz że możliwe jest, aby instytucja użyczająca niemająca charakteru zarobkowego należała do podmiotu prywatnego mającego cel zarobkowy.

27. Tutaj również zgadzam się z Komisją, że istnienie obowiązku zapłaty wynagrodzenia nie powinno być zależne od formy prawnej wybranej przez oddającego utwór w użyczenie. W każdym razie Królestwo Hiszpanii nie przedstawia dowodów na poparcie swoich twierdzeń.

28. Wreszcie Królestwo Hiszpanii, odnosząc się do stwierdzenia Komisji zawartego w sprawozdaniu z 2002 r. [17], podnosi, że „art. 5 stanowi wyraz osiągniętego w owym czasie kompromisu pomiędzy koniecznością dostosowania się do potrzeb rynku wewnętrznego z jednej strony a uwzględnieniem odmiennych tradycji państw członkowskich w tym względzie z drugiej strony" [tłumaczenie nieoficjalne]. Oznacza to, zdaniem Królestwa Hiszpanii, że wyjątki dopuszczone na podstawie art. 5 ust. 3 mogą być na tyle szerokie, na ile jest to potrzebne do utrzymania lub rozwoju tradycji kulturalnych. Szeroki zakres swobody, jakim cieszą się pod tym względem państwa członkowskie, uprawnia je do ustanowienia bardzo ograniczonego lub symbolicznego wynagrodzenia albo nawet do całkowitego braku wynagrodzenia. Królestwo Hiszpanii zauważa nawet, że w sprawozdaniu z 2002 r. Komisja stwierdza, iż „w pewnych okolicznościach [art. 5] upoważnia państwa członkowskie do zastąpienia wyłącznych praw prawem do wynagrodzenia lub nawet umożliwia im nieprzewidywanie żadnego wynagrodzenia" [18]. W niniejszej sprawie, jak argumentuje Królestwo Hiszpanii, realizacja celów związanych z kulturą przeważa nad obowiązkiem zapewnienia twórcom odpowiedniego dochodu. Ustawodawca hiszpański miał na uwadze fakt, że poziom korzys-

16 — Zobacz dalej pkt 44 oficjalnego uzasadnienia do pierwszego projektu dyrektywy Rady w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu z dnia 24 stycznia 1991 r., dok. końcowy COM(90) 586, przedstawiony w punkcie 46 mojej opinii w sprawie Komisja przeciwko Portugalii, przywołanej w przypisie 14. Zobacz także sprawozdanie Komisji z 2002 r. przywołane w przypisie 12, dział 2.

17 — Przywołanym w przypisie 12, pkt 3.3.

18 — Tamże.

tania z bibliotek publicznych w Hiszpanii jest znacznie niższy od średniego poziomu w Unii Europejskiej.

29. Jednak moim zdaniem obowiązek zapłaty wynagrodzenia twórcy wynikający ze zdania pierwszego art. 5 ust. 1 dyrektywy byłby całkowicie pozbawiony sensu, gdyby zgodnie ze zdaniem drugim państwa członkowskie mogły ustanowić to wynagrodzenie na poziomie zerowym. Zdanie drugie art. 5 ust. 1 pozwala, by państwa członkowskie zmodyfikowały wysokość wynagrodzenia należnego zgodnie ze zdaniem pierwszym, „biorąc pod uwagę" ich cele promocji kultury. Jednak nie upoważnia ono państw członkowskich do ustalenia wynagrodzenia zerowego. Pojęcie wynagrodzenia zakłada, że wypłaty otrzymywane przez twórców muszą być odpowiednią rekompensatą za ich wysiłek twórczy.

30. Podobnie gdyby państwa członkowskie mogły ustanowić zerowe wynagrodzenie dla wszystkich kategorii instytucji oddających utwory w publiczne użyczenie, byłoby bezcelowe zastrzegać w art. 5 ust. 3, że mogą one wyłączyć tylko „określone" kategorie instytucji z obowiązku płatności wynagrodzenia. Chociaż art. 5 ust. 3 pozostawia państwom członkowskim szeroki margines swobody, to jednak jest to swoboda w określaniu kategorii podmiotów podlegających zwolnieniu. Jak wskazuję powyżej, te kategorie nie mogą obejmować praktycznie wszystkich podmiotów, których potencjalnie dotyczy obowiązek zapłaty wynagrodzenia.

31. Jeśli chodzi o stwierdzenie w sprawozdaniu Komisji z 2002 r., że państwa członkowskie mogą nawet „nie przewidywać żadnego wynagrodzenia", z kontekstu tego zdania jasno wynika, że odnosi się ono do przyznanego państwom członkowskim w art. 5 ust. 3 uprawnienia do „wyłączenia określonych kategorii przedsiębiorstw [instytucji] z płatności wynagrodzenia". Kategorie przedsiębiorstw wyłączone na tej podstawie nie będą (z definicji) płacić żadnego wynagrodzenia. Jednakże kwestią zasadniczą jest to, jak należy interpretować odstępstwo zawarte w art. 5 ust. 3. Nie widzę zatem możliwości, by stwierdzenie Komisji zawarte w sprawozdaniu z 2002 r. mogło służyć za poparcie twierdzenia Królestwa Hiszpanii. Co więcej, należy odczytywać je w kontekście komentarzy Komisji dotyczących art. 5 ust. 3, zamieszczonych w pkt 3.4 sprawozdania [19]. W każdym razie, nawet gdyby przywołane stwierdzenie Komisji mogło przyczynić się do wyjaśnienia kwestii będącej przedmiotem niniejszego postępowania, pozostałoby ono tylko i wyłącznie stanowiskiem Komisji co do wykładni tego przepisu. Jako takie stwierdzenie to nie jest dla Trybunału wiążące.

19 — „Chociaż art. 5 pozostawia państwom członkowskim dużą swobodę w ustanawianiu odstępstw od prawa publicznego użyczenia, to jednak należy zapewnić wypłacanie wynagrodzeń przynajmniej twórcom. Państwa członkowskie są uprawnione do określenia wysokości wynagrodzenia, jednak musi ono być odpowiednie do celów dyrektywy i ochrony praw autorskich w ogólności. Państwa członkowskie mogą wyłączyć obowiązek zapłaty wynagrodzenia w rozumieniu art. 5 ust. 3 w stosunku do określonych, lecz nie wszystkich instytucji".

Wnioski

32. Wyrażam zatem opinię, że Trybunał powinien:

1) orzec, że Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom państwa członkowskiego ciążącym na nim na mocy art. 1 i 5 dyrektywy Rady 92/100/EWG z dnia 19 listopada 1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej,

2) obciążyć Królestwo Hiszpanii kosztami postępowania.